



EDITORIAL

## Batuan kag pabayaron ang pagtraidor ni Duterte sa pungsod

Samtang nagadugay, labi nga ginabuhinan ang mga kinamatarung kag kahilwayan sang Pilipinas sa iya kadagatan kag mga dunang manggad tuga sang pagluhod-luhod ni Duterte sa China kag pagtraidor sa pungsod. Kinahanglan gid nga maghulag gilayon ang bilog nga banwa. Kada paglipas sang ginutlo, labi nga nagalapad kag nagahugot ang kontrol sang China nga nagahingalit sa kahigayunan nga nagapungko sa poder ang sunud-sunuran nga si Duterte. Dapat gamiton sang banwa ang tanan nga porma sang pagbato, halin diplomatiko tubtob armado, para ipamilit ang angkon nga kinamatarung sang mga Pilipino.

Indi lang nga wala sang ginhimo si Duterte para bawion ang mga kadagatan nga kabahin sang teritoryo sang Pilipinas, ginpahanugutan pa niya ang China nga tukuron ang masobra pito ka mga daku nga pasilidad militar, waskon ang mga manggad nga bahura, kumpiskahon ang manggad nga kadagatan kag magdeploy sang mga armadong sakayan pangdagat kag panggera. Hayagan niya nga gindeklarar nga indi siya batuk sa pagpangisda sang China sa West Philippine Sea kag nagpabulag-bulag kon paano ginadingutan sang China kag ginatabog halin sa daan nila nga ginapangisdaan.

Sa ngalan sang “pag-abyanay”, ginkumos kag ginpahigad ni Duterte ang desisyon sang International Arbitral Tribunal sang Hulyo 2016 nga nagdula sa gahum sang “9-dash line” sang China kag nagkilala sa mga teritoryo pangdagat kag *exclusive economic zone* (EEZ) sang Pilipinas santo sa United Nations Convention on the Laws of the Seas. Gin-usikan niya ang kahigayunan nga habigon ang panindugan sang internasyunal nga komunidad para batuan ang pagpanglapak sang higante nga China sa soberanya sang Pilipinas.

Kadungan sang wala renda nga paglapak sa kinamatarung sang Pili-

pinas sa West Philippine Sea, ang China ang isa sa higante nga ara sa likod sang wala pili nga pagdambong sa manggad nga mineral sang pungsod. Ginalaksam sang China ang tonelada nga tonelada nga balas nga may *magnetite* halin sa mga baybay kag malapad nga kadagatan kag binarko nga duta nga may *nickel* kag iban pang mineral halin sa kabukiran agud ipalamon sa industriya sini sang salsalon. Lakip ang daku nga mga kapitalista sang China sa pangunahon nga makapanginpulos sa Executive Order 130 ni Duterte nga nagahatag-dalan sa pagbukas sang bag-o nga mga minahan nga pat-ud tunaan sang labing malapad nga pagkaguba sa mga bukid, suba kag duta nga agrikultural sang Pilipinas.

Sa atubang sang hayagan nga paglapak sa mga kinamatarung sang Pilipinas kag pag-angkon sang China sa mga teritoryo sang pungsod, ginkipo ni Duterte ang palamulay niya nga baba bangud indi niya kuno lu-

yag nga samaron ang siling niya “maayo nga pagtamdanay” sang Pilipinas kag China. Luyag niya nga tunlon sang mga Pilipino ang pagpang-abuso sang China sa Pilipinas sa balibad nga naghatag man kuno ang China sang bakuna para sa Covid-19. Ang matuod, nakakontrata ang Pilipinas nga magbakal sang 25 milyong dosis sang Sinovac nga wala man sang maathag nga presyo.

Napuno na ang pumuluyong Pilipino sa daw samad nga plaka nga linya nga palasurender ni Duterte nga “wala ako sang mahimo” kag sa pamahug niya nga “wala kita sang inugbato kon gerahon sang China”. Ginagamit niya ang pagpang-into nga ini agud ihigot sa likod ang kamot sang Pilipinas kag pungan ang pungsod nga pangapinan ang iya mga kinamatarung. Kon usisaon, higgante man kag makagagahum sa pagpanglubag sa gamay nga mga pungsod, nagaduha-duha man ang China nga dalayon nga gamiton ang armadong kusog batuk sa Pilipinas sa kahadlok nga sulsulan sini kag hatagan-rason ang internasyunal nga komunidad nga magbulig sa Pilipinas paagi sa pagdeploy sang mas daku nga mga barko kag kagamitan

panggera sa kadagatan nga ara lang sa kudal sang China.

Ang palasurender nga polisiya ni Duterte nagadula sa gahum sang ginahimo nga “adlaw-adlaw nga protesta” kag pagpahayag nga “ipakigbato ang soberanya” sang pila niya ka upisyal. Siya mismo ang rason kon ngaa wala sang tikang para kuhaon ang suporta sang United Nations sa reklamo sang Pilipinas. Siya man ang kabangdanan kon ngaa kadam-an sang pwersa kag mga armas sang AFP nakatumod sa iya mga kaaway sa pulitika sa baylo nga pagpangapin sa soberanya nga kadagatan.

Indi mabaton-baton sang pumuluyong Pilipino ang pagduko ni Duterte sa China. Wala sang iban kundi pungsodnon nga pagtraidor ang pagpasugot niya nga angkunon sang China ang teritoryo nga kadagatan sang Pilipinas, kag samaron kag dambungon ang dunang manggad sang pungsod. Gintalikdan niya, sa partikular, ang interes sang mga mangingisda nga Pilipino. Gintalikdan niya, sa kadam-an, ang pungsodnon nga interes sang bilog nga Pilipinas.

Sa atubang sang pungsodnon nga pagtraidor ni Duterte, dapat

maghiliusa kag maghulag ang bugos nga Pilipinas antes laksamon sang China ang mas daku pa nga bahin sang aton nga kadagatan kag dunang manggad. Dapat tukuron ang pinakamalapad nga nagahiliuyong prente nga patriyotiko para pangapinan ang soberanya kag patrimonya sang Pilipinas. Dapat pakamalauton, sukton, patalsikon kag pabayaron si Duterte sa iya pagtraidor. Dapat batuan ang anuman nga tuyo sang China nga magpasilabot sa pulitika kag sa maabot nga eleksyon agud buligan ang hubon Duterte nga magpabilin sa poder.

Handa nga makig-isa ang Partido kag tanan nga rebolusyonaryong pwersa sa tanan nga iban pa nga gusto magpangapin sa interes sang pungsod batuk sa pagpanglaksam sang China. Nagapanawagan ang Partido sa pumuluyong Pilipino nga ipakita sa nagakalainlain nga porma sang paghulag ang paghiliusa kag panindugan nga bawion kag pangapinan ang kadagatan sang pungsod batuk sa imperyalistang pagpanglaksam sang China. Dapat ipakita sa kalsada kag iban pang patag ang determinasyon sang pumuluyo nga pangapinan ang soberanya kag manggad sang pungsod.

Dapat padayon nga paigtingon sang Bagong Hukbong Bayan ang paglunsar sang mga taktikal nga opensiba batuk sa mga armadong pwersa sang estado nga ginauna nga tapnaon ang mga pwersang patriyotiko kag demokratiko pero nagapaka-inutil sa atubang sang dumuluyong nga pagpanglaksam. Dapat iguon sang mga ambus, reyde kag iban pang armadong aksyon ang mga yunit sang AFP nga tuman kapintas sa pagpamigos sa pumuluyo sa ila masupog nga pagpangapin sa pagkatraidor sang gubyernong Duterte.

Ang pagpangapin sa kadagatan kag manggad sang Pilipinas batuk sa pagpanglaksam kag pagdambong sang China kabahin sang nagapadayon nga paghimakas batuk sa imperyalismo nga dominasyon, tapuson ang neokolonyal nga kahimtangan sang Pilipinas kag agumon ang tunay nga pungsodnon nga kahilwayan. **AB**



Tuig LII No. 9 | Mayo 7, 2021

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan..



## Kaundan

<b>Editorial:</b> Batuan kg pabayaron ang pagtraidor ni Duterte sa pungsod	1
Ayuda kg saka sa sweldo, panawagan sa Mayo Uno	3
9 suldado, patay sa mga opensiba sg BHB	3
Mga protestang bayan	3
<i>Community pantry</i> , ginbunga sg gutom	4
Pagpangbarat sa mga mangunguma sg saging	5
Sa malip-ot nga pulong	6
2 lider-aktibista, gin-aresto sa Bicol	7
Mamahayag, ginpatay	7
Obispo sg UCCP, ginkasuhan	7
Bunal sg mapanghalit nga pagmina	8
Panubli ni Duterte: Mahigko nga enerhiya	9
Presyo sg ginprosesong pagkaon, magataas pa	10
Palpak nga sabat sg rehimeng Modi sg India	10

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

# Ayuda kag saka sa sweldo, panawagan sa Mayo Uno

GINBANSAGAN SANG MGA mamumugon bilang Pungsodnon nga Paghulag para sa Ayuda ang ika-131 nga Pangkalibutanon nga Adlaw sang Pagtrabaho sang Mayo 1. Bitbit nila kag iban pang demokratikong sektor ang panawagan para sa ₱10,000 ayuda sa tanan nga nadulaan sang trabaho, ₱100 gilayon nga dugang sa inadlaw nga sweldo, kag pagpatuman sang ₱750 pungsodnon nga minimum nga sweldo. Bitbit man sang mga mamumugon sa uma ang ₱15,000 subsidyo para sa produksyong agrikultural. Ululupod man ang singgit nila nga: *Duterte resign!*

Ang mga pagtililipon namansahan sang pagpamahog, pagpang-aresto kag pagpamigos sang mga armadong pwersa sang rehimen sa tuyo nga pungan ang mga ini. Lakip sa mga gin-aresto sa adlaw nga ini ang 12 indibidwal sa Zambales nga ginkasuhan sang paglapas sa mga protokol sa ikaayong lawas kag 34 mamumugon kag imol sa Cebu nga pakadto sa mga sentro sang protesta. Tanan sila myembro sang mga organisasyon nga madugay na nga gin-red-tag sang estado. Nagpyansa kag nahilway sila pagkatapos sang duha ka adlaw.

Sa Metro Manila, napilitan ang pila ka libo nga raliyista nga magtipon sa Welcome Rotunda sa dulunan sang Quezon City pagkatapos barikadahan sang mga pulis ang Liwasang Bonifacio kag Mendiola sa Manila. Ginbalabagan man ang 150 indibid-

wal nga pakadto sa rali nga halin sa Marikina kag ang karaban sang Pamantik-KMU sa Calamba, Laguna.

Sa Davao, nalunsar sa pinakauna nga kahigayunan ang martsa-protesta halin nga ginpapanaog ang mga restriksyon dulot sang Covid-19.

Sa Pampanga, nagmartsa ang mga katapu sang Workers Alliance-Region 3 pakadto sa Plaza Miranda, Angeles City. Naglab-ot sa 1,000 mamumugon man ang nagtipon sa Crossing, Calamba. May piket man sa Los Baños, Laguna; Antipolo, Rizal kag Bacoar, Cavite. May ara man nga protesta sa Cebu, Bacolod City, Naga City sa Bicol kag Baguio City.

Sa Iloilo, nagtukod sang mga *community pantry* ang mga aktibista sa nagkalainlain nga lugar sang prubinsya bilang pagdumdom sa Adlaw sang Pagtrabaho. Ginsundan ang mga ini sang mga piket-protesta. **AB**

## 9 suldado, napatay sa mga opensiba sang BHB

**S**iyam ka suldado ang napatay samtang siyam ang napilasan sa mga taktikal nga opensiba sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa mga prubinsya sang Abra, Camarines Sur, Sorsogon, Bohol kag Bukidnon sa nagligad nga mga semana. Samtang, 16 ka suldado man ang ginreport nga napatay sa mga operasyon sang BHB sa isla sang Negros sang Marso.

Gin-ambus sang BHB-Bohol sang Abril 26 ang mga katapu sang CAFGU sa idalom sang kumand sang 47th IB sa Barangay Aloja, Batuan, Bohol. Duha ang ginreport nga napatay.

Sa Abra, isa ka katapu sang CAFGU ang napatay sa Barangay Poblacion, Lacub sang Abril 24. Sa Sorsogon, isa pa ka katapu sang CAFGU nga nagaserbi nga ahente sang paniktik sang 31st IB ang napatay sa Barangay Sta. Cruz, Barcelona sang Abril 23.

Sa Bukidnon, naglunsar sang operasyong haras ang BHB batuk sa mga suldado sang 8th IB nga nagabantay sa kumpanya sang konstruksyon sang UBI sa Purok 6, Barangay San Roque, Quezon sang Abril 20. Isa ka suldado ang napatay samtang tatlo ang napilasan.

Sa isa ka kontra-atake sang BHB-Camarines Sur sang Abril 5, napatay ang apat ka suldado sang 96th IB kag lima ang napilasan sa Barangay Del Carmen, Lagonoy. Pila ka oras pag-



**KARABAN PARA KAY JORY PORQUIA.** Naglunsar sang misa kag karaban ang nagkalainlain nga progresibong organisasyon kag mga paryente ni Jory Porquia sa Iloilo City sang Abril 30 bilang pagdumdom sa una nga tuig sang pagpatay sa iya kag agud magpanawagan sang hustisya. Si Porquia nagserbi nga organisador sang Bayan Muna sa syudad. Lakip man siya sa mga nagtukod sang una nga mga *community kitchen* (kusinang bayan) sa syudad nga nagatuyo nga pakaunon ang mga imol sa komunidad nga apektado sang pandemya.

**HUSTISYA PARA KAY JOHN FAROCHILIN.** Nagtipon ang mga paryente kag myembro sang Pamanggas sa atubang sang Jaro Cathedral sa Iloilo City agud ipanawagan ang hustisya kay John Farochilin. Ginpatay si Farochilin sang mga elemento sang AFP sang Abril 18, 2020.

**KARABAN BATUK SA JEEPNEY PHASEOUT.** Nagkaraban sang Abril 30 ang mga tsuper sa Baguio City agud kundenahon ang padayon nga pagsulong sang programa nga “modernisasyon” sang rehimeng Duterte kag pag-phaseout sa tradisyunal nga dyip. Panawagan sang mga opereytor kag tsuper sang dyip nga ipabilin ang subong nga modelo sang dyip kag ang ila pangabuhian.

katapos sini, ginpalukpan sang eksplosibo sang mga Pulang hangaway ang trak sang militar sakay ang nagaresponder nga mga suldado.

SA NEGROS ORIENTAL, gin-ambus sang mga Pulang hangaway ang nagoperasyon nga yunit sang 62nd IB sa Mabanga, Barangay Bagtik, La Libertad sadtong aga sang Marso 15. Kinse ka suldado ang napatay sa 30-minutos nga inaway samtang siyam ang napilasan. Sa Negros Occidental, isa ka suldado man ang napatay sang palukpan sang BHB ang detatsment sang CAFGU sa Barangay Sikatuna, Isabela sang Marso 7. **AB**

# Mga *community pantry*, ginbunga sang gutom kag palpak nga sabat ni Duterte sa pandemya

Sa nagligad nga tatlo ka semana, nagsublak sa nagkalainlain nga lugar sang pungsod ang mga *community pantry* (kusina sang banwa). Katuyuan sang mga ini nga hatagan sang gilayon kag temporaryo nga bulig ang mga Pilipino nga nadulaan sang trabaho o indi gani gamay ang nabaton nga ayuda halin sa gubyrno. Nakilala ang inisyatiba nga ini nga may panawagan nga: “maghatag santo sa ikasarang, magkuha santo sa kinahanglanon.”

Nagalab-ot na sa 1,067 ang mga ginbuksan nga *community pantry* sang nagkalainlain nga ordinaryong tawo, mga personahe kag organisasyon sa subong. Halad sang mga ini amo ang bugas, utanon, delata kag iban pang pagkaon nga mahimo paiguon sa isa ka adlaw o isa ka kалан. Pila ka kilometro ang pila sa mas establisado nga mga *pantry* halin pagbutlak sang adlaw tubtob magdulom.

Siling sang Partido Komunista sang Pilipinas (PKP): “Ang mga inisyatiba nga ini sang pag-unungay mabaskog nga pagsaway kag pagakusar sa malala nga kapaslawan sang gubyrnong Duterte nga sabton ang mga kinahanglanon sang pumuluyo sa atubang sang pandemya nga Covid-19 kag nagalala nga kahimtangan pang-ekonomya.”

## Inspirasyon sang Maginhawa Community Pantry

Nag-umpisa ang ideya sang *community pantry* sang magbutang sang isa ka gamay nga kariton si Ana Patricia Non, isa ka gamay nga negosyante, sadtong ikatlo nga semana sang Abril sa kahabaan sang Maginhawa St., Barangay Teachers' Village East, Quezon City nga may pila ka utanon, delata, bugas kag iban pang pangtaytay-gutom. Suno sa iya, ginsuguran niya ang inisyatiba bangud “nakapoy” na siya sa kawad-on o kakulangon sang sabat sang gubyrnong Duterte sa atubang sang krisis.

Nagbun-ag ang inisyatiba sang bag-o nga mga *community pantry* sa bilog nga pungsod. Ginatos ang ginbuksan sang mga pamatan-on, mga kaingod balay, makibuhat-sa-kaluoy

nga indibidwal kag personalidad. Nagbukas man sang mga *pantry* ang mga demokratikong organisasyon sa kasyudaran. Sa pila ka lugar, kadungnan sa pagpanagtag sang pagkaon ang pagpapirma sang petisyon nga nagasulong sang ₱10,000 ayuda para sa tanan kag panawagan para magbiya sa pwesto si Duterte bangud sa palyado nga pagsabat sa krisis sa pangabuhian.

Nagtukod man sang mga *community pantry* ang nagkalainlain nga institusyong relihiyoso sa tagsa-tag-sa ka sakup nga lugar. Ginbuyok pa sang Catholic Bishops Conference of the Philippines (CBCP) ang mga Katoliko nga organisasyon nga sundan ang halimbawa nga ini sang pagbuligay. Pati ang mga asosasyon sang mga artista, musikero, kag madamo pang mga personahe nagbukas sang tagsa nila nga mga *community pantry*.

## Red-tagging kag pagpanabotahe sang rehimeng Duterte

Labi pa nga naglapnagon ang mga inisyatiba pagkatapos i-red-tag sang mga tagpamaba sang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC) ang mga *community pantry*. Ginpaidalom sa sarbeylans ang pila sa mga *pantry* kag gintuyo nga pahugon ang mga organisador. Sa kaso sang duha ka *pantry* sa Cagayan de Oro, naglaplapta sang mga polyeto ang estado agud samaran ang mga organisador. Naglunsar ang ahensya sang kampanya sa pagpanamad batuk kay Non, nga ginpaanggid ni Gen. Antonio Parlade kay Satanias sa isa niya ka mga pahayag.

Dulot sini, bumuhos ang pagpa-



kamalaut kay Parlade kag sa NTF-ELCAC nga nagpabaskog sa panawagan nga kuhaan sang pondo ang ahensya. Naglab-ot ang panawagan nga ini sa Senado kag Kongreso nga nagpamahug nga maglunsar sang imbestigasyon sa nasambit nga pondo kag kay Parlade mismo.

Sang indi masarangan nga pahugon, ginsakyan naman sang militar kag pulis ang konsepto. Nabuyagyag ang ginpaggwa nga memorandum sang Philippine National Police (PNP)-Region 10 nga nagmandu sa mga presinto nga magtukod sang ila bersyon sang *community pantry* nga pagatawgon nga “Barangayanihan”. Ginmandu sini nga “magtanum” sang mga benepisyaryo, kag kuhaan sila sang retrato para palapnagon sa *social media*, para kuno ipakita ang “pagpasalamat” sang mga tawo. Gin-ako sang PNP nga ang mandu nga “i-hijack” ang konsepto sang *community pantry* naghalin sa mas mataas nga upisyal sang pulis kag para kuno magserbi sa “kontra-insurhensya”.

“Wala bisan ano nga dekorasyon nga ‘bayanihan’ ang makapahamot sa pasista kag duguon nga rekord sang PNP. Bangud sa ila mga pasista nga pagpang-abuso, krimen kag pagpamigos sa pumuluyo, ginakangil-aran ang pulis kag militar sang pumuluyo,” sabat sang PKP sa padihot nga ini sang PNP. AB

# Pagpangbarat sa mga mangunguma sang saging

Nagpasaka sang petisyon ang United Pantaron Banana Workers Union (UPBWU) sa upisina sang Regional Tripartite Wages and Productivity Board (RTWPB) sa Sto. Tomas, Davao del Norte sang Abril 6 para manawagan sang ₱100 dugang sa inadlaw nga sweldo sa Davao Region. Ang amo nga rehiyon ang pangunahon nga ginakuhaan sang suplay sang saging nga pang-eksport kag pangkonsumo sang pungsod (35% o 846,230 metriko tonelada o MT sang ulihi nga kwarto sang 2020). Pareho sa iban pang mamumugon sa uma sa mga plantasyon, higot sila sa tuman kanubo nga pangsweldo nga ginadikta sang mga kapitalista kag agalon nga mayduta sa pihak sang tuman kataas nga demand sa saging sa pangkalibutanon nga merkado.

Nakasaad sa petisyon nga indi makatuwang ang ₱396 nga minimum nga sweldo sang mga mamumugon sa uma sa kadasig sang pagtaas sang presyo sang langis kag pangunahon nga balaklon. Siling sang grupo, wala pa sa katunga sang ₱2,057 kinahanglanon sang isa ka pamilya nga may lima ka myembro kada adlaw para mabuhì nga disente. Suno sa pinakaulihi nga datos sang rehimen, nagtaas pakadto 2.7% ang implasyon sa rehiyon halin 1.9% sang Enero, pinakamataas nga narekord halin Enero 2019. Sang Pebrero 2019 pa ang ulihi nga pagpataas sang sweldo sa rehiyon.

Mas malaut ang kahimtangan sang mga mamumugon sa uma nga wala makabaton sang inadlaw nga sweldo kag ginabayaran lang base sa kantidad nga ila naprodyus. Sa kadam-an sang mga plantasyon, masami ginabakal sa mga mangunguma ang saging sa balor nga \$2.5-\$3 (₱120-₱144) kada kahon nga may bug-at nga 13 kilos, o katumbas lang sang ₱9-₱11 kada kilo.

Ginabuhin pa sa gamay nga kita nga ini ang nagkalainlain nga gasto sa produksyon. Halimbawa, sa mga plantasyon sang saging sang multinasyunal nga kumpanya nga Dole, kinaandan ginabuhin sa kita sang mangunguma ang gasto sa transportasyon (₱3.4 kada kahon); bayad sa pagkarga (₱3.8); renta sa planta, irigasyon kag iban pang pasilidad sang plantasyon (₱3.8). Masami ara sa ₱100 lang ang kita kada kahon o ₱7.7 kada kilo. Sa pihak nga bahin, nagalabot naman sa ₱136 kada kilo ang

presyo sa balaligyaan sang saging sa mga pungsod nga naga-import sini halin sa Pilipinas. Sa Lapanday Foods Corp., halos ₱2,000 kada bulan o katumbas sang ₱70 kada adlaw na lang ang napauli sang mga mangunguma halin sa ₱15,000 nga ginakita nila.

Ang saging nagapanguna sa listahan sang mga prutas nga ginabaligya sa bilog nga kalibutan, kag kabahin sa pangunahon nga produktong agrikultural nga ginaprodyus kag ginaeksport sang pungsod. Sang nagligad nga tuig, nagtibusok sa 101,000 MT ang kabilugan nga produksyon sini pakadto 9.1 milyong MT. Bisan pa, nagapabilin ini nga nagapanguna sa listahan sang mga produktong agrikultural nga ginaeksport sang pungsod.

Sang 2020, ang produksyon sang saging katumbas sang 15% sang kabilugan nga lokal nga produksyong agrikultural. Sakup sang mga sagingan ang nagalab-ot sa 450,000 ektaryang duta (pareho kadaku sa pito nga pinakadaku nga syudad sa Metro Manila) nga sa kadam-an kontrolado sang mga multinasyunal kag mga daku nga lokal nga plantasyon nga nakabase sa Mindanao kag lunsay mga daku nga eksporter. Pinakadaku sa mga ini ang plantasyon sang Tagum Agricultural Development Company sa Panabo, Davao City (5,308 ektaryas).

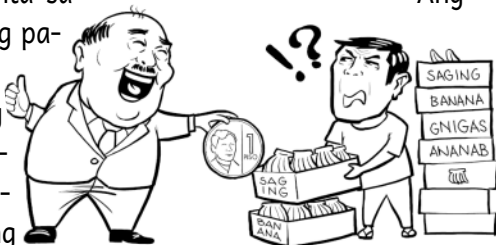
Ang ginap-

rodyus sini nga saging ginabaligya sa Del Monte nga ginapanag-iyahan sang pamilya Campos nga naga-opereyrt man sang mga malapad nga plantasyon kag nagaeksport sang saging. Daku man ang plantasyon sa pungsod sang Dole Philippines (US), Sumifru Corp. (Japan), Lapanday Foods Corp. (Lorenzo) kag Unifrutti Tropical Philippines (Perinne).

Ang Pilipinas ang ikaduha sa pinakadaku nga eksporter sang saging sa bilog nga kalibutan. Ara sa 40% sang naprodyus sini (3.6 milyong MT) sang nagligad nga tuig ginaeksport, pangunahon sa Japan. Sa idalum ni Duterte, talalupangdon ang masobra 500% pagdaku sang eksport sang saging sang Pilipinas sa China halin 319,291 MT sang 2016 pakadto 1.9 milyong MT sang 2019. Halos katunga o 45% sang ginabakal sini nga saging sang 2019 kag 2020 naghaling sa Pilipinas.

Nagbagsak ang baligya sang saging sa panahon sang pandemya dulot pangunahon sang mga restriksyon sa transportasyon. Sang 2020, nagtibusok sang 21% pakadto \$1.55 bilyon o ₱74.5 bilyon ang kabilugan nga kita sang pungsod halin sa pag-eksport sini.

Pareho sang nagligad, ginauna ni Duterte ang interes sang kapitalista samtang nagapabungol-bungol sa reklamo sang mga mamumugon sa uma. Sa tunga sang pandemya, wala-tuo ang pagpabor niya sa mga kumpanya. Sang Disyembre 2020, ginreport nga nagtigana ini sang ₱220 milyong subsidyo para pabaskugon ang produksyon sang mga daku nga plantasyon sang saging sa gahum sang Productivity Enhancement Project. Sang Enero, ginpautang naman sini sang ₱645 milyon ang Hijo Superfoods Inc., kumpanya nga kasosyo sang Lapanday kag nagamanupaktura sang harina halin sa saging. Antes ang pandemya, ginreport man nga ginpautang sini sang ₱1 bilyon ang kumpanya nga Unifrutti para hatagan dalan ang ekspansyon sang mga plantasyon sini.

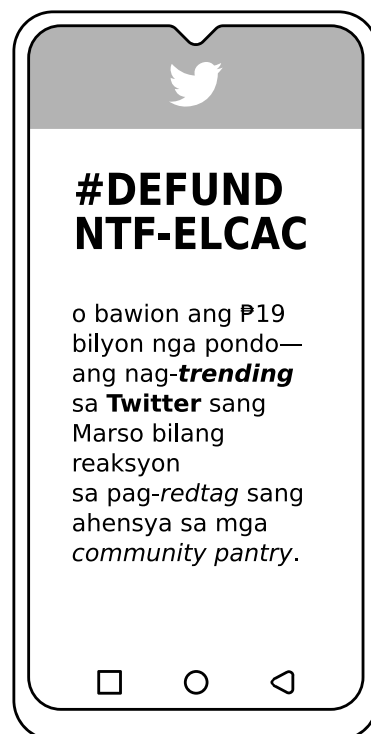


# ₱680 bilyon

ang “*ecological deficit*” sang Pilipinas halin sang ginpapanaog ang *lockdown*.

Ang *ecological deficit* amo ang termino nga ginagamit sang mga aktibista nga maki-kapalibutan agud sukaton ang pagdambong sang mga kapitalistang kumpanya sa dunang manggad kag kapalibutan sang isa ka pungsod.

**Ginkuhaan:** Center for Environmental Concerns.



# ₱1.73 BILYON

ang neto nga kita sang Petron Corporation sa una nga kwarto sang 2021.

Bunga ini sang sige-sige nga pagtaas sang presyo sang mga produktong petrolyo subong nga tuig.

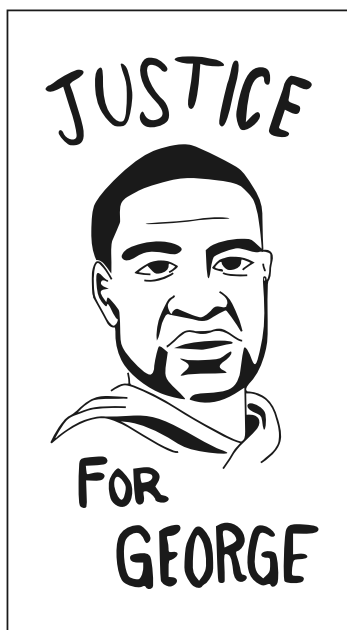
# ₱97,909.09

na ang utang sang kada Pilipino— **₱20,818.19** mas mataas kumparar sang Abril 2020—bunga sang wala renda nga pagpangutang sang estado.

## Derek Chauvin

ang pulis nga nagluhod sa liog ni **George Floyd** ginhusgahan nga **NAKASALA** sa kaso nga pagpatay sang Abril 20.

Ang pagkamatay ni Floyd nagserbi nga mitsa sa liwat nga pagbalod sang kahublagang Black Lives Matter sa US sang 2020.



# \$4.9 bilyon

ang kita sang Pfizer para sa una nga kwarto sang tuig halin sa pagbaligya sang bakuna kontra Covid-19. Ginatantya sang kumpanya nga malab-ot sa \$26 bilyon o ₱1.24 trilyon ang balor sang mabaligya sini nga bakuna sa 2021.

# 0.22%

pa lang sang populasyon sang Pilipinas ang nakabaton sang **2-dosis nga bakuna** kag **1.42%** ang nakabaton sang una nga dosis sang Abril 27.



Samtang naglampas na sa 1 MILYON ang nalatnan sang Covid-19 sa pungsod.

## 2 lider-aktibista, gin-aresto sa Bicol

**D**uha ka lider-aktibista ang dungan nga gin-aresto sang mga pulis sa Bicol sang kaagahon sang Mayo 2. Gin-aresto si Dan Balucio, pangkabilugan nga sekretaryo sang Bayan-Bicol kag pastor sang National Council of Churches in the Philippines, sa iya nga balay sa Sto. Domingo, Albay. Gin-aresto man si Sasah Sta. Rosa, tagapamaba sang Jovenes Anakbayan, sa Villa Obiedo, Cararayan, Naga City.

Para paggwaon nga lehitimo ang mga operasyon, gintamnan sang mga pulis sang mga armas kag eksplosibo ang mga balay sang biktima. Gin-akusar man sila nga mga katapo sang Bagong Hukbong Bayan (BHB). Kadungan man nga ginreyd sang mga pulis ang balay ni Justine Mesias, tagapamaba sang Youth Act Now Against Tyranny Bicol, apang wala siya didto. Ang mga mandamyento nga gingamit sa mga reyde nga ini ginpagwa ni Judge Edgar Armes sang Legazpi City Regional Trial Court.

Sa Antipolo City, gin-aresto sang 80th IB kag Philippine National Police-Rizal ang 30 Dumagat sa Barangay Calawis sang Abril 13. Gintiplang ang mga tumandok kag ginpakadto sa *barangay hall* para kuno magbaton sang ayuda. Gin-akusar sila nga may kaangtanan sa BHB.

Antes sini, may 30 tumandok man halin sa Barangay Puray, Rodriguez, Rizal ang ginpasakaan sang kaso nga rebelyon sang ikaduha nga semana sang Marso. Gin-aresto man sa pareho nga banwa si Benito Lucido, pangulo sang Integrated

Association of Agrarian Reform Beneficiaries, kag ang iya nga asawa sang Mayo 6. Gindala sila sa istasyon sang pulis kag indi pa maathag kon ano ang igapasaka nga kaso sa ila.

Gin-aresto man sa adlaw nga ina ang tumandok nga Dumagat nga si Garry Doroteo sa iya balay sa Tanay. Lakip si Doroteo sa mga nagapamatuk sa Kaliwa Dam.

Sa General Nakar, gin-aresto kag ginsakay sang militar sa helikopter ang kagawad sang Barangay Lumutan nga si Loreto Miranda Bolino. Wala pa gihapon siya ginatuhaw tubtob subong.

Sa Bohol, iligal nga gin-aresto ang mangunguma nga si Alfie Sarsale sa Barangay Rizal, Batuan sang Abril 30. Ginsalakay sang mga pulis ang iya nga balay kag amo man ang iya ginikanan. Ginkawat man ang ₱23,000 nga kita sang mag-amay halin sa pagbaligya sang ila nga kalabaw.

**Pagpamatay.** Ginpatay sang mga elemento sang 15th IB si Frederico Rivera, residente sang Barangay Pinggot, Ilog, Negros Occidental sang Abril 24. Ginpagwa sang

mga suldado nga napatay ang biktima sa isa ka engkwentro.

**Pekeng pagsurender.** Pilit nga ginpasurender sang 2nd ID ang mga residente sang Barangay San Jose, Antipolo City sang Abril 23 bilang mga taga-suporta sang BHB.

Ginpasurender man sang 15th IB kag 11th IB ang mga residente sang Sityo Taya-o, Barangay Narra kag Sityo Malabago, Barangay Tambad, Cauayan, Negros Occidental sang Abril. Kabahin ini sang nakapokus nga operasyon militar sang amo nga mga yunit sa lugar.

**Militarisasyon.** Halos isa ka bulan na nga nagapatuman sang blokeyo ang 1st IB kag 80th IB sa mga komunidad sang mga tumandok nga Dumagat kag Remontado sa Barangay Puray, Rodriguez, Rizal kag Barangay Umiray, General Nakar, Quezon.

Sa Negros Occidental, ginkordon sang 15th IB ang Barangay Pinggot, Ilog, Negros Occidental halin pa sang Abril 24. Istrikto nga ginkontrol sang mga suldado ang pagwa-sulod kag hulag sang mga residente sa nambit nga mga komunidad.

**Kalakasan.** Ginreyd sang 62nd IB ang apat ka balay sa Himamaylan, Negros Occidental sang Marso 22. Ginbakol ang pila ka residente kag gintayaan sang pusil samtang ginainterogar. AB

### Mamahayag, ginpatay antes ang World Press Freedom Day

GINLUTHANG SANG DUHA ka indi-kilala nga lalaki si John Heredia, anay direktor sang National Union of Journalist of the Philippines, sa Barangay Lawa-an, Roxas City, Capiz sang Mayo 2. Natabo ini isa ka adlaw antes ang anibersaryo sang World Press Freedom Day.

Si Heredia ang ika-21 mamahayag nga ginpatay sa idalom sang rehimen nga Duterte. Nakalista man ang Altermidya, grupo sang alternatibo nga mamahayag, sang 68 kaso sang paglapas sa hilway nga pamamahayag sa idalom ni Duterte.

Suno sa 2021 World Press Freedom Index nga ginpaggwa sang Reporters Without Borders sang Abril 27, ika-138 ang Pilipinas sa listahan sang 180 pungsod sa halambalanon sang pagsakdag sa kahilwayan sa pamamahayag.

Samtang, gindumdom sang mga mamahayag sang Mayo 5 ang una nga anibersaryo halin sang ginbalibaran sang rehimen nga Duterte nga hatagan sang prangkisa ang ABS-CBN para sige-sige nga makapagbrodka.

### Obispo sang UCCP, 5 pa, ginkasuhan

LIWAT NGA NAG-ATUBANG SA korte ang obispo sang United Church of Christ in the Philippines (UCCP) nga si Hamuel Tequis, upod sanday Rev. Daniel Palicte, Ephraim Malazarte, Grace Avila, Lindy Trenilla kag Jong Monzon pagkatapos nga buhion ang himu-himo nga kaso batuk sa ila.

Gin-akusar sila nga ginhimuslan ang mga bata nga Lumad nga temporaryo gin-inakop sang UCCP Haran sa Davao. Daan na nga ginbasura sang korte ang amo nga kaso bangud sa kakulangan sang ebidensya.

# Malapad nga kasamaran sang mapanghalit nga pagmina

**G**inpirmahan ni Rodrigo Duterte sang Abril 14 ang Executive Order 130 nga nagtapos sa 9-tuig moratoryum sa pagbukas sang mga bag-o nga minahan. Ginpapanaog ang moratoryum sang 2012 sang rehimeng Aquino III sa pila ka protektado nga mga lugar samtang wala pa nabag-o sang Kongreso ang tantos sa pagbuhis sa mga kumpanya sang mina. Sa panahon nga ina, may napasaka nga indi magnubo sa 291 bag-o nga aplikasyon sa pagmina. Nakabase ang mando sa Philippine Mining Act nga ginhimo nga layi sadtong 1995 pa.

Malapad nga kasamaran sa pumuluyo ang igadulot sang pagbasura sa moratoryum kag pagpadayon sa mapangwasak nga pagmina sa pungsod. Dugang sa bug-os nga ginapaggwa sang mga kumpanya sang mina ang hilaw nga materyales halin sa mga minahan (lakip ang duta), gamiton kuno ang rebenyu nga makuha diri bilang pangbayad sa binilyon ka piso nga gin-utang sang estado. Nakaangut man ini sa pagganayat sang dumuluong nga kapital nga ginalauman ni Duterte nga magapondo sa iya maanomalya kag maki-dumuluong nga mga proyekto nga imprastruktura sa idalom sang prog-rama nga Build, Build, Build.

Kalakip sa nasambit nga pagapahanugutan nga mag-opereyt ang malapad nga minahan sang Sagittarius Mines Inc. (SMI), KingKing Mining Corporation kag Silangan Mindanao Mining Corporation. Tanan nga ini ara sa Mindanao kag madugay na nga ginapamatukan sang pumuluyo.

Suno sa mga upisyal sang rehimen, makatipon kuno sang ₱21 bilyon ang gubyerno kon pahanugutan nga magbukas ang 100 bag-o nga minahan. Pero suno sa Center for Environmental Concerns, ara sa 8%-10% lang ang nasukot sang gubyerno halin sa mga kontrata sa pagmina. Kabaylo sang amo nga rebenyu ginatantya nga magalab-ot sa ₱210 bilyon nga balor sang mga mineral ang ipaggwa sa pungsod sang mga kumpanya nga ini, imbes nga mapa-

nginpuslan sang lokal nga ekonomya.

Sa aktwal, tuman ka gamay sang ginaamot sang sektor sang pagmina sa ekonomya sang pungsod. Sang 2020, ara sa 0.75% lang ini sang kabilugan nga *gross domestic product* sang pungsod. Suno sa Ibon Foundation, gamay lang nga ₱15.5 bilyon ang natipon sang estado halin sa industriya sa porma sang mga buhis, balayran kag *royalties*. Katumbas lang ini sang 0.07% sa kabilugan nga buhis nga natipon sang rehimen.

Wala man sang 1% ang gina-employo sang industriya. Sandig sa datos sang gubyerno, ara sa 190,000 lang nga mamumugon ang nakaemployo sa pagmina sang 2019. Ang ginapatad nga 42,000 bag-o nga trabaho nga matuga sang bag-o nga mando wala pa sang gamay sa numero sang mga trabaho nga nadula kag padayon nga nagakadula bangud sa sobra ka lawig nga *lockdown*.

Sa pihak nga bahin, busog sa kita ang mga lokal kag dumuluong nga kumpanya sa pagmina bisan sa kagsagsagan sang pandemya. Isa sa mga nagkuripon sang ganansya ang



Nickel Asia, ang naga-opereyt sa Taganito Mining Corporation, Rio Tuba Nickel Mining Corporation, kag Cagdianao Mining Corp/ East Coast Mineral Resources Corporation. Naghabok ang netong kita sang Nickel Asia pakadto sa ₱4.07 bilyon sang 2020, 53% nga mas mataas sa ₱2.63 bilyon nga kita sini sang 2019. Nagganansya man sang husto ang Philex Mining Corporation nga naglista sang neto nga kita nga ₱1.16 bilyon, o 645% nga mas mataas kumparar sa 2019. Ang mga kumpanya nga ini ang nag-opereyt sa pila ka pinakamapanghalit nga mga minahan sa pungsod.

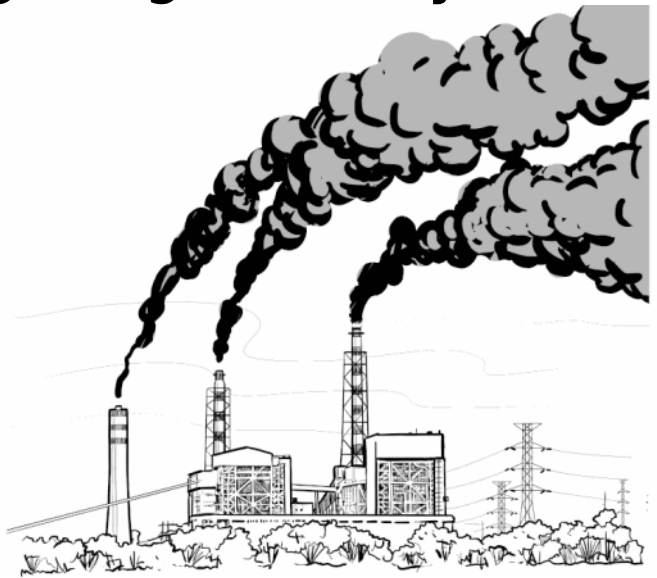
Wala-tuo nga pagpamatuk sang mga tagasakdag sang kapalibutan, sang simbahan nga Katoliko kag mga demokratiko nga sektor ang nagsugalaw sa EO 130. Siling sang mga grupo, magadala lang ang mando sang dugang nga kamatayon kag halit sa pungsod. Lakip sa nagpamatuk ang diyosisis sang Marbel labi na sa pagbukas sang minahan sang SMI sa Tampakan, South Cotabato. Nagpabutyag man sang pagpamatuk sa mando nga ini ang Caraga Watch, Bayan Muna, Kalikasan Network, Panalipdan Mindanao kag madamo pa nga iban nga dinikada na nga nagabato sa mapanghalit nga mina.

Suno sa Kalikasan Network, ang pagbukas sang mga bag-o nga minahan magaresulta sa dugang nga kahalitan sa kapalibutan. Paliwat-liwat na nga napamatud-an ang malain nga epekto sang mga minahan sa suplay sang tubig kag pagkaon, amo man sa kagulangan kag *biodiversity* sini. Lakip sa mga epekto sini ang mas masunson kag makamamatay nga mga pagbaha nga nagdulot sang binilyon nga kahalitan sa kabuhi kag pangabuhian sang pumuluyo. AB



# Panubli ni Duterte: Mahigko nga enerhiya

**G**indumdom sa bilog nga kalibutan sang Abril 22 ang Earth Day, ang tuigan nga aktibidad nga ginahimo halin pa 1970 bilang pagpahayag sang suporta sa pag-amlig sa kapalibutan. Sa Pilipinas, gin-anunsyo sang rehimeng Duterte ang pasikat nga pag-aprubar sini sa Nationally Determined Contribution sang pungsod sa pagtinguha nga mag-amot kuno sa pagtuwang sa *global warming*. Nakasaad diri ang promisa sang Pilipinas nga amat-amat nga panubun ang ginabuga nga greenhouse gas sang pungsod pareho sang *carbon dioxide*, *methane* kag iban pa padulong sa 75% tubtob sa 2030 kag 100% sa 2040. Sandig ini sa pagratipika sang Pilipinas sa Paris Agreement on Climate Change nga una ginpirman sang 196 pungsod sang 2016.



Sa aktwal, baliskad ang pahayag nga ini sa mga plano sang rehimen sa industriya sang enerhiya. Wala nagapagamay ang lokal nga produksyon sang karbon o *coal* kag plano pa ini nga pabaskugon sang rehimen. Sa bilog nga kalibutan, ang pagsunog sang karbon ang isa sa pinakadaku nga ginahalinan sang *greenhouse gas* nga nagalandong sa kalibutan kag nagapugong sa pagguwa sang init. Sandig sa Coal Roadmap 2017-2040 sang rehimen, plano nga pataason sang reaksyunaryong estado ang lokal nga produksyon sang karbon padulong 282 milyong metriko tonelada (MT) sa 2023-2040 halin 23 milyong MT sa 2017-2018. Plano man sang lima ka pinakadaku nga prodyuser sang enerhiya ang pagpalapad sang tagsa-tagsa nga kapasidad nga magtuga sang enerhiya gamit ang karbon halin 14,579 *megawatts* (MW) sa subong padulong 21,836 MW sa masunod nga duha tubtob anum ka tuig.

Ang mga *power plant* nga ini ginapondohan sang indi magnubo sa 15 daku nga mga bangko sa pungsod. Suno sa koalisyon nga *Withdraw from Coal*, nagapanguna sa mga ini ang Bank of the Philippine Islands sang pamilya Ayala kag ang Banco de Oro sang pamilya Sy.

Sang 2020, naglab-ot sa \$13.42 bilyon ang ginbutang sang mga bangko nga puhunan sa nagkalainlain nga planta kag proyekto nga karbon. Sang Marso, nagprotesta na-

man ang Youth Advocates for Climate Action Philippines kag Kalikasan People's Network for the Environment sa atubang sang upisina sang Standard Chartered Bank sa Makati City para ipanawagan nga bawion ang \$674 milyong pautang sini sa anom nga planta nga *coal-fired* sa nagkalainlain nga bahin sang pungsod.

Bilang pagpamatuk sa pagpalapad sa operasyon sang mga *coal-fired power plant* sa pungsod, naglunsar sang simboliko nga aksyon ang nagkalainlain nga mga simbahan sa Quezon kag Negros Occidental sang nagligad nga bulan, lakip ang 15 parokya sa banwa sang Lucena. Makit-an sa Quezon ang tatlo ka higgante nga *coal-fired power plant*. Tatlo ka konsesyon sa prubinsya ang nahunong pa sa subong lakip ang planta nga Atimonan One Energy sang Manila Electric Company (Meralco).

Sa kabilugan, 23 ang nagadalagan nga *coal-fired power plant* sa Pilipinas. Sa mga planta nga ini nagahalina ang 49% nga kuryente sang pungsod. Sitenta'y singko porsyento sa ginagamit sini nga karbon ginabakal halin sa iban nga pungsod, pangunahon halin sa Indonesia kag Australia. Kadam-an naman sang karbon nga mamina sa pungsod ginaknaeksport sa China.

Base sa mga plano sang rehimen, ginatantya nga magataas pa ang pagkonsumo sang kuryente nga

halin sa *coal-fired power plant* pakadto sa 59% sa 2029. Sa pagkamatud, samtang salambiton ni Duterte ang pagbuhin sang pagsandig sa karbon, direkta niya nga gininagurahan sang 2019 ang San Buenaventura Power Ltd. Co., isa ka *coal-fired power plant* nga ginapanag-iyahan sang Meralco, kag nagpanawagan sa mga mamuhunan nga magtukod sa pareho nga mga planta. Ang amo nga planta ginpondohan gamit ang pautang halin sa World Bank.

Ginakabig nga “pinakamahigko” sa mga panggatong sang mga planta nga pang-enerhiya ang karbon, liwas sa ginsiling ni Duterte nga “limpyo” ini. Doble ang ginaprodyus sini nga *carbon monoxide* kumparar sa *natural gas* kag 30% nga mas mataas kumparar sa gasolina kon ginasinidhan.

Sa pangkalibutanon nga merkado, ini man ang pinakamahal nga ginahalinan sang enerhiya pagkatapos magsadsad ang presyo sang langis sang 2020. Pinakamahal ini sang Marso 2020 nga naglab-ot sa \$66.85 kada MT ang presyo sang karbon, katumbas sang \$27.36 kada bariles sang langis. Bangud nahigot sa pag-import sang karbon, ang mataas nga presyo sang karbon sa pangkalibutanon nga merkado ang pirme ginabalibad sang mga kumpanya kon ngaa nagatimbuok ang presyo sang kuryente sa Pilipinas.

## Presyo sang ginproseso nga pagkaon, magataas pa

**W**ala sang paglaum nga maganubo sa masunod nga mga bulan ang presyo sang ginproseso nga mga pagkaon, pareho sang delata, *hotdog* kag iban pang nakasalig sa dumuluong nga sangkap, kag mga pagkaon nga nakasalig sa imported nga produkto pareho sang tinapay kag gatas. Ini bangud sige-sige ang pagtaas sang presyo sang mga basehang produkto nga pagkaon sa pagkalibutanon nga merkado.

Suno sa Bloomberg Agriculture Spot Index sang Abril, nagrekord ang mga presyo sang trigo, mais kag *soybean* sa pangkalibutanon nga merkado sa pinakamataas nga lebel sini halin 2013. Ini bangud sa maluya nga ani sang mga pungsod nga nagaimport sang amo nga mga produkto kag paglamon sang China sa nagapadaku nga bolyum sang amo nga produkto para sa konsumo sang mga industriya sini.

Ginagamit ang trigo sa paghimo sang tinapay kag iban nga pareho nga produkto, samtang ang mais kag *soybean* ginagamit bilang *feeds* (pagkaon sang hayop). Sangkap man ini sa paghimo sang toyo, tokwa kag iban pang produkto.

Apektado ang Pilipinas sa amo nga pagtaas bangud ginaimport sini ang 100% kinahanglanon nga trigo kag halos 99% sang *soybean*. Ang pagtaas sa presyo sang *feeds* (pagkaon sang manok kag baboy) mabatyang subong sa pungsod sa porma

sang mataas nga presyo sang karneng baboy kag manok sa lokal nga merkado.

Sang Abril 8, nagpaggwa na sang tantya ang Food and Agriculture Organization sang United Nations nga padayon nga magataas ang presyo sang mantika, karne kag gatas.

Sa nagligad nga napulo ka tuig, nagtaas ang *import dependency ratio* sang Pilipinas sa halambalanon sang pagkaon. Halin 18% sang 2010, ara sa 29% na ini sang 2019. Buot hambalon, masobra sangkap-at na sang pagkaon sang pungsod nakasalig sa suplay o kakulangan sini—sa pangkalibutanon nga merkado. Lakip sa kada tuig nga nagataas ang bolyum sang ginaimport nga bugas (23% sang lokal nga suplay sang 2019), karneng baboy, baka kag manok. Halos bug-os nga ginaimport sang mga nagamanupaktura sang pagkaon kag ilimnon ang mga sangkap nga ginagamit nila sa produksyon. AB

## Helikopter sang hunta, nahulog sa Myanmar

ISA KA HELIKOPTER ANG ginuhulog sang Kachin Independence Army (KIA) sa opensiba sini sang Mayo 3 sa Momauk, estado sang Kachin sa Myanmar (anay Burma). Ang KIA isa sa mga armadong grupo sang pungsodnon nga minority nga nagabato sa hunta militar. Pila ka semana na nga ginabomba sang mga helikopter kag *fighter jet* sang hunta ang amo nga lugar. Suno sa tagapamaba sang KIA, nagresulta na sa pagkapatay sang tatlo ka sibilyan kag pagkapilas sang siyam nga iban pa ang mga pagpamomba sang hunta. Lima ka libo na ang napilitan nga magbakwit.

Sadtong Abril 27 naman, nalutos kag ginsunog sang Karen National Liberation Army ang kampo militar sa dulunan sang Thailand kag Myanmar. Ginhimo ang reyid pagkatapos ang pagpangluthang sang mga suldado sa mga bangka sang mga sibilyan nga nagatabok sa suba. Bilang balos, nagpadala sang *fighter jet* ang hunta para bombahon ang lugar.

## Palpak nga pagsabat sang rehimeng Modi sang India sa Covid-19

**M**abaskog ang panawagan subong sa pungsod India para sa pagbiya ni Prime Minister Narendra Modi dulot sang iya palpak nga pagsabat sa pandemya nga Covid-19 nga nagresulta sa tuman kadasig nga paglapta sang bayrus sa pungsod sa nakaligad nga bulan. Sang Mayo 6, nagrehistro na sa masobra 21 milyon ang kabilugan nga kaso sang impeksyon kag 230,151 na ang napatay sa pungsod dulot sang Covid-19. Masobra 412,618 sa mga kaso nga ini nalista lang sang Mayo 5.

Ang India na ang ginatawag nga “epicenter” (sentro) sang Covid-19 sa bilog nga kalibutan pagkatapos malampasan sini ang numero sang mga kaso sa US. Suno sa World Health Organization, ginatantya nga 28% sang mga bag-o nga kaso sang Covid-19 sa bilog nga kalibutan ara sa India.

Pangunahon nga ginatudlo nga

kabangdanan sa paglapta sang bayrus sa pungsod ang ginatawag nga mga “super-spreader event” o mga daku nga pagtilipon pulitikal kag relihiyoso nga ginpahanugutan sang rehimeng Modi sa nakaligad nga mga bulan. Lakip sa mga ini ang elektoral nga mga rali, kag relihiyoso nga mga pagtilipon nga ginpasakupan sang milyon-milyon nga indibidwal kag

kon sa diin wala istrikto nga ginapatumang ang mga protokol sa ikaayong lawas.

Naglala man ang kakulangan sa mga pasilidad kag kagamitan medikal sa India, labi na sang suplay sang mga tangke sang *oxygen*. Madamo ang nagakalamatay sa pila sa gwa sang mga ospital nga wala makabaton sang pagbulong.

Ginakabalak-an man subong ang paglapta sang bag-o nga baryant sang Covid-19 nga B.1.617 nga una nga natukiban sa India kag ginbansagan nga “double mutant”. Ginapatihan nga mas makalalaton ini kag ginatunang pa subong kon epektibo bala ang subong nga mga bakuna batuk diri. AB